

NOMINACE NA THE GOLDEN MAN BOOKER PRIZE 2018
VÍTĚZ BOOKER PRIZE 1987

PENELOPE LIVELY

MĚSÍČNÍ TYGR

HOST

PENELOPE LIVELY
MĚSÍČNÍ TYGR

PENELOPE
LIVELY
MĚSÍČNÍ
TYGR

BRNO
2019

Moon Tiger

© Penelope Lively, 1987

Translation © Zora Freiová, 2019

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2019
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0044-4 (Formát PDF)

ISBN 978-80-275-0045-1 (Formát ePub)

ISBN 978-80-275-0046-8 (Formát MobiPocket)

PŘEDMLUVA
MALÉ PŘÍBĚHY VELKÝCH DĚJIN

Koncem sedmdesátých let minulého století, když vyšly její první dva romány, *The Road to Lichfield* (Cesta do Lichfieldu, 1977) a *Treasures of Time* (Poklady času, 1979), byla již Penelope Lively vydávanou autorkou knih pro děti. Trvalo však dalších deset let, než teprve román *Moon Tiger* (Měsíční tygr, 1987) získal literární Bookerovu cenu, a rázem tak vynesl svou autorku na početně i kvalitou bohaté britské literární scéně mezi známější jména. Navíc po třiceti letech, v roce 2018, byl román vybrán jako nejlepší kniha osmdesátých let v rámci jubilejní Golden Man Booker Prize za padesát let.

Penelope Lively (nar. 1933) vystudovala historii na St Anne's College v Oxfordu, a přestože nepíše historické romány, nějakým způsobem se úvahy, debata a zájem o historii — ať už světovou či místní, dávnou či nedávnou, anebo osobní či rodinnou — její tvorbou vždy prolínají. Koncepty individuální minulosti a historie jsou tak integrujícím tématem všech autorčiných románů. Oblíbený obrat i povzdech jejich protagonistů, že se cítí být připoutáni, „připřažení“ (*hitched*) k určitým událostem, můžeme chápat jako metaforu spojení s všeprostupujícím časem, který však přestal být lineární a začal být beztvary a nespolehlivý.

Přestože *Cesta do Lichfieldu* má blíž ke konvenční lineární naraci než pozdější odvážnější fragmentárnost prolínání časových rovin v dalších románech, objevování zapomenuté i neznámé minulosti a její vliv na přítomnost dodává váhu jinak nepříliš pozoruhodnému příběhu manželské nevěry. Když se Anne vrací do Lichfieldu svého dětství, pozoruje nastalé změny na známých místech a probírá se rodinnými fotografiemi, uvědomuje si, jak přítomnost mění vnímání minulosti, která tak nezůstává statická. Později Penelope Lively více přizpůsobuje motivu minulosti v přítomnosti i poetiku svého psaní. Podněty okamžiku vyvolávají vzpomínky, které jsou prezentovány jako přesun v čase, nikoli konvenční formou vzpomínání. Avšak to, co si pamatujeme, není spolehlivé, a to nejen vinou nedostatečné paměti, ale také mýtotvornosti pamětníka. Tento problém řeší životopisec Mark v knize *According to Mark* (Podle Marka, 1984), když se rozhoduje, co z konfliktního biografického materiálu o Gilbertu Strongovi použije a co by mělo zůstat posvátně soukromé. V každém případě bude výsledkem jeho práce konstrukt, interpretace podle Marka. Zároveň s prolínáním přítomnosti a minulosti se prostupují roviny soukromé a veřejné. Osobní a rodinné vztahy a osudy románových postav Penelope Lively se odehrávají v Británii od sedmdesátých let dvacátého století dodnes a vždy reflektují literární, kulturní a společenskou debatu své doby.

Měsíční tygr tematizuje postmoderní debatu o historii, a poutavý příběh Claudie Hamptonové se tak jeví jako ilustrace postmoderní problematizace historie. Claudia, teď už stará a umírající, píše v myšlenkách dějiny světa, jak je sama sestavila: fakta a fikci, mýty a důkazy, obrazy

a dokumenty. Ke známému velkému historickému příběhu lidstva přidá život s jeho výkřiky a rétorikou. Postup volí kaleidoskopický, jako když se zatřese válečkem a korálky vytvoří nějaký obraz. Někdy stačí klíčové slovo, jako Claudii třeba měsíční tygr — svítící zelená spirála, která jí v hotelovém pokoji ve válečné Káhiře v noci hoří, aby zaháněla hmyz, a zůstane po ní jen šedý popel —, metafora historie a spoušť asociací, které nacházejí odezvu u jedné z mnoha Claudiiných tváří. Historie sestává z mnoha hlasů, hlavně těch hlasitých, ale také z těch, které nikdo neslyšel. Z tohoto prostého konstatování se odvíjí debata o otázkách pravdy v dějinách. Skutečné příběhy (jednotlivců) zmizí beze stopy a jen vymyšlené příběhy přetrvají a zdají se být realističtější než zapomenutá realita. Jako je historie vyprávěním mnoha hlasů, tak Claudia slibuje, že ve svých „dějinách světa“ dá hlas i těm, s nimiž je její příběh propleten: bratru Gordonovi, milenci a otci své dcery Jasperovi i pohrdané švagrové Sylvii a dceři Lise — jako malé holčičce i dospělé ženě. A přestože si pro sebe vyhrazuje privilegované poslední slovo historika, její autorita se nakonec ukáže jako problematická. Výrazným aspektem tohoto polemického konceptu dějin je všudypřítomná a rovněž Claudií prožívaná fascinace slovy. Podle Claudie nás jazyk připoutává ke světu, jsme chodící lexikony slov, která hibernují a opět se probouzejí a dál přežívají. (Po)mocí slov se dovídáme Claudiin příběh ovlivněný historickými milníky, ztrátou otce v první světové válce a životní lásky ve druhé, vydobytím kariéry válečné zpravodajky a popularizátorky historie v době, kdy tyto profese byly doménou mužů, nepříliš uspokojujovou výchovou dcery jako svobodná matka. Na polemice stála nejen její

profese, ale i celoživotní postoj a její nejdůležitější životní vztah s bratrem Gordonem. V polemickém rámci románu Claudia jako románová postava a vypravěčka svého příběhu tuto debatu představuje.

Podobně prominentní roli hrají historické obrazy a debata i v autorčině románu *City of the Mind* (Město v mysli, 1992), v němž Londýn — a fragmenty z jeho dějin — je spíše protagonistou než jen kulisou pro příběh architekta Matthewa. Důležité podobnosti s oceněným dílem Penelope Lively *Měsíční tygr* nesou ale všechny její románové příběhy. Ať už jakkoli rezonují s minulostí, v centru pozornosti zůstávají mezilidské vztahy v současné společnosti, pojednané se smyslem pro komický detail a břitký vtíp, stejně jako bolestné situace a emoce, které ne každý současný spisovatel je ochoten ztvárnit.

Milada Franková

1

„Píšu dějiny světa,“ prohlásí. A ruce zdravotní sestry se na okamžik zastaví; sestra hledí na tu starou ženu, na tu nemocnou stařenu. „No tohle,“ povídá sestra. „To není žádná maličkost, co?“ A pak se zase dá do práce, zdvihá, zastrkává a uhlazuje — „Trošku se nadzvedněte, děvenko, ták, to je ono — hnedle vám doneseme čaj.“

Dějiny světa. Aby se to pěkně završilo. Měla bych to udělat — tentokrát žádné štourání do Napoleona, Tita, bitvy u Edgehill, Hernána Cortése... Tentokrát díla. Celá ta vítězná, vražedná, nezadržitelná skluzavka — z bahna ke hvězdám, to všeobecné i to osobní, příběh váš i můj. Domnívám se, že jsem k tomu dobře vybavená; vždycky jsem se vyznačovala eklekticismem. Alespoň se to tvrdí, i když tomu dávají jiná jména. Claudia Hamptonová má ambiciózní záběr, dalo by se říct nepromyšlený: moji nepřátelé. Smělý konceptuální rozmach slečny Hamptonové: moji přátelé.

Dějiny světa, ano. A zároveň s nimi i ty své. Život a doba Claudie H. Ten kousek dvacátého století, k němuž jsem byla náhodou připoutaná, volky nevolky. Do volte, abych o sobě uvažovala ve svém vlastním kontextu:

všechno a nic. Dějiny světa, jak je uspořádala Claudia: fakta a fikce, mýty a důkazy, obrazy a dokumenty.

„Byla někdo?“ zajímá se sestra. Střevíce jí na lesklé podlaze kvíkájí; doktorovy boty vržou. „Totiž, podle toho, co z ní občas vypadne...“ A doktor mrkne do poznámek a řekne, že ano, vypadá to, že opravdu někdo byla, zjevně psala knihy a novinové články a... hmmm... nějakou dobu pobývala na Blízkém východě... tyfus, malárie... neprovdaná... (jeden potrat, jedno dítě, vidí, ale neřekne)... ano, ze záznamů vyplývá, že nejspíš opravdu někdo byla.

Plno lidí by na to poukazovalo jako na mou typickou opovážlivost, klást vlastní život vedle dějin světa. No tak ať. Vždycky jsem měla i stoupence. Moji čtenáři ten příběh samozřejmě znají. Znaří jeho celkové směřování. Vědí, jak to bylo. Vyprávění vynechám. Jen ho podrobněji rozvinu; dodám mu život a barvu, připojím výkřiky i tlachy. Ničeho je neušetřím. Otázka zní: Bude to lineární historie, nebo ne? Vždycky jsem si říkala, že zajímavou herezi by představoval kaleidoskopický pohled. Zatřeste válečkem a sledujte, co z toho bude. Chronologie mě rozčiluje. V hlavě žádnou chronologii nemám. Jsem poskládaná z nesčetného množství Claudií, které se točí a mísí a oddělují jako sluneční odlesky na vodní hladině. Paklík karet, které s sebou tahám, se věčně míchá, pořád dokola; neexistuje žádná posloupnost, všechno se děje naráz. Pokud se nepletu, přístroje s novými technologiemi fungují zrovna tak: všechny informace jsou v nich uloženy a dají se vyvolat stisknutím klávesy. V teorii je to efektivnější. Některé mé klávesy nefungují; jiné pro odemknutí vyža-

dují hesla, kódy, náhodné sekvence. Kolektivní historie je kupodivu poskytuje. Je to veřejný majetek, ale i něco hluboce soukromého. Každý se na to dívá jinak. Moji viktoriáni nejsou vaši viktoriáni. Mé sedmnácté století není to vaše. Hlas Johna Aubreyho, Charlese Darwina nebo kohokoli jiného mluví jedním tónem ke mně a jiným k vám. Signály mé vlastní minulosti vycházejí z minulosti získané. Životy druhých zapadají do toho mého: já, Claudia H.

Jsem sebestředná? Nejspíš ano. Copak takoví nejsme všichni? Proč z toho dělat obvinění? Tak to bývalo v dobách mého dětství. Považovali mě za problematickou. Někdy používali dokonce výraz nemožná. Vůbec jsem si nemožná nepřipadala: nemožné byly matka a chuť, jejich příkazy a napomínání, posedlost pudinkem a kudrlinkami a děs ze všeho, co mě v přírodě lákalo — vysoké stromy a vodní hlubiny, dotek mokré trávy na bosých nohou, kouzlo bláta a sněhu a ohně. Vždycky jsem toužila — přímo hořela touhou — mířit výš — rychleji — dál. Zakazovali mi to a já jsem neposlouchala.

Gordon zrovna tak. Můj bratr Gordon. Vrána k vráně.

Moje začátky; všeobecný začátek. Jak jsem řekla, z bahna ke hvězdám. Takže... prebiotická polévka. Ale protože jsem nikdy nebyla konvenční historička ani typická kronikářka, protože jsem se jakživa nepodobala té vyschlé ženštině, která mi za dávných časů na Oxfordu přednášela o papežství, protože jsem za svůj život rozzuřila víc kolegů, než vy jste kdy snědli teplých večerů, vytkneme si za cíl šokovat. Což takhle vyprávění podat ze zorného úhlu polévky? Vypravěčem by mohl být některý ten líně povlávající střapatý koryš. Nebo amonit? Ano, myslím, že amonit. Amonit se smyslem pro předurčenost.

Mluvčí kypících jurských moří, který všem poví, jak to bylo.

Tady se ale kaleidoskopem zatřese. Jen jediné potřesení pro mě dělí paleolit od devatenáctého století — které si toho jako první fakticky všimlo, zaznamenalo, po čem šla-pe. Koho by nepřitahovaly ty majestátní postavy, nastroje-né a vousaté, brázdící pláže a pahorky a dumající o všem, co nelze změřit? Chudák pomýlený Philip Gosse, Hugh Miller, Charles Lyell i sám Darwin. Jako by existovala přiroze-ná blízkost mezi redingoty, vousy a ozvěnou skal — druho-hory a trias, oolit a vápenec, cornbrash a zelený pískovec.

Ale Gordonovi a mně bylo jedenáct a deset a o Dar-winovi jsme nikdy neslyšeli; naše pojetí času bylo osobní a sémantické (čas na svačinu, čas na oběd, nemáme čas, ztráta času...); náš zájem o *asteroceras* a *promicroceras* byl zištný a soutěživý. Kvůli tomu, abych Gordona srazila do prvotřídní sloje jurského bahna, jsem byla ochotná rozmlátit svým novým lesklým kladívkem sto padesát milionů let na kousky a v případě nutnosti si při pádu z kolmého pásu modrého liasu na charmouthské pláži v roce 1920 zlomit ruku nebo nohu.

Vyšplhá o kousek výš, na další kluzkou svažitou plošinu útesu, dřepne si a zuřivě prohledává šedomodré úlomky skály kolem sebe, pídí se po těch vábivých křivkách a rý-hovaných spirálách, jednou vítězoslavně sykne a vrhne se kupředu — amonit, skoro celý. Pláž zůstala daleko dole; její pronikavé výkřiky, štekání, volání jsou zřetelné a hlasité, ale z jiného světa, bezvýznamné.

A ona celou dobu po očku pozoruje Gordona, který je ještě výš a zlehka potukává na vyčnívající hrbol. Pře-stane ťukat; očividně něco zkoumá. Co to tam má? Sžirá

ji nedůvěra a řevnivost. Škrábe se skrz hustý porost, namáhavě se vysouká na římsu.

„Tady je to moje,“ křičí Gordon. „Sem nesmíš! Zabral jsem si to tu pro sebe!“

„To mě nezajímá!“ huláká Claudia. „Stejně lezu výš — tam je to daleko lepší!“ A vymrští se přes řídké rostliny a suchou kamenitou hlínu, která se jí drolí pod nohama, směrem k nádherně slibné svůdné šedé ploše, již zahlédla a v níž se určitě ukrývají stovky *asteroceras*.

Nevšímá si postavíček pobíhajících po pláži sem a tam; nahoru stoupá slabý vyděšený křik, který se podobá ptačímu.

Cestou k lákavé horní plošině musí minout Gordona. „Bacha,“ vyhrkne. „Uhni tou nohou...“

„Necpi se,“ zavrčí on. „Stejně sem nesmíš. Tady je to moje, najdi si vlastní místo.“

„Sám se necpi. Nestojím o tvoje pitomý místo...“

Jeho noha jí překáží — kope, Claudia do ní strčí a kousek útesu, který svírá, se jí pohne pod rukama — kousek pevného světa, jenž nakonec zjevně tak pevný není... rozdrolí se... a ona hlučně dopadne na záda, na hlavu, na nataženou ruku a řítí se, klouže, letí dolů. A přistane v trnitém keři, lapá po dechu, bolest ji tepe, je příliš uražená, než aby křičela.

Vidí ji, jak se k němu přibližuje, narušitelka, leze na jeho území, vyfoukne mu všechny nejlepší zkameněliny. Protestuje. Vystrčí nohu, chce jí v tom zabránit. Její nesnesitelné rozpálené končetiny se propletou s jeho.

„Strkáš do mě,“ vřískne.

„Nestrkám,“ zavrčí. „To ty se cpeš. A stejně je to moje místo, takže si jdi někam jina.“

„Není to žádný tvoje místo,“ odsekne. „Patří všem. A já ani ne...“

A náhle se ozvou strašlivé zvuky, jako když se něco trhá, pak rána a ona zmizí, klouže a řítí se dolů, a on s pocitem hrůzy i zadostiučinění přihlíží.

„Strčil do mě.“

„Nestrčil. Vážně, mami, nestrčil. Uklouzla.“

„Strčil.“

A dokonce i uprostřed toho pozdvižení — kvokající matky a chůvy, improvizovaný závěs na ruku, nabízená čichací sůl — dokáže Edith Hamptonová žasnout nad zuřivou neústupností svých dětí.

„Nehádej se. Lež klidně, Claudie.“

„To jsou moji amoniti. Mami, ať mi je nebere.“

„Žádný tvoje amonity nechci!“

„Buď zticha, Gordone!“

Bolí ji hlava; snaží se děti uklidnit a odpovídat na rady a projevy účasti; viní nebezpečný svět, tak nespolehlivý a škodolibý. A zatvrzelost svých potomků, jejichž emoce jsou na pláži slyšet ze všeho nejvíc.

Hlas dějin se samozřejmě skládá z mnoha hlasů; ze všech, kterým se podařilo dojít slyšení. Některé jsou přirozeně hlasitější než jiné. Můj příběh se proplétá s příběhy druhých — máti, Gordona, Jaspéra, Lisy a především ještě jednoho člověka; i jejich hlasy musí být slyšet, tím učiním zadost historickým zvyklostem. Budu respektovat pravidla pro dokazování. Pravdu, ať je to cokoli. Pravda je však vázaná na slova, na tisk, na svědectví vydávané papírem. Okamžiky se hrnou; dny našeho žití beze stopy mizejí, nehmotnější, než kdybychom si je vymysleli.

Fikce se může jevit trvalejší než skutečnost. Pierre na bitevním poli, Bennetova děvčata u šití, Tess na mlátičce — ti všichni jsou na věky věků přesně určeni, na stránce i v milionech hlav. To, co se mi roku 1920 stalo na charmouthské pláži, je naopak chmýří z bodláku. A když mluvíme o dějinách, nemyslíme tím přece, co se doopravdy stalo, že? Kosmický chaos všude a ve všech dobách? Myslíme tím to, co z něj uspořádáme do knih, pohled neškodného historického oka zaostřený na roky a místa a osoby. Dějiny se rozplétají; okolnosti v souladu se svým přirozeným tíhnutím raději zůstávají zašmodrchané.

A tak, protože můj příběh patří i jim, musejí také promluvit — máti, Gordon, Jasper... S tím, že poslední slovo budu mít samozřejmě já. Výsada historika.

Máti. Věnujme se chvilčku jí. Máti s dějinami skoncovala. Prostě se z nich stáhla. Rozhodla se pro svět své vlastní výroby, v němž se nevyskytovalo nic než mnohokvěté růže, liturgické tkaniny a proměnlivé počasí. Četla výhradně *Žpravodaj západního Dorsetu*, *Život venkova* a tisikoviny Královské zahradnické společnosti. Nejvíce ze všeho se obávala nepředvídatelných klimatických změn. Nečekáný mráz jí způsobil lehké rozladění. Nevydařené léto bylo předmětem mírných stížností. Šťastná máti. Rozumná, spořádaná máti. Na nočním stolku měla postavenou fotografii otce, šviháka v uniformě, věčně mladého, čerstvě ostříhaného a s úhledným knírkem nad horním rtem; žádná rudá díra v břicho, žádné sračky, žádný jekot, žádná palčivá bolest. Máti z té fotografie každé ráno otírala prach; co se jí při tom honilo hlavou, netuším.

Otce dějiny zabily. Já umírám na rakovinu střev, v relativním soukromí. Otec zemřel na Sommě, sestřelen dějinami. Dozvěděla jsem se, že ležel v bahně celou noc, nařikal, a když pro něj konečně přišli, umřel na nosítkách, mezi kráterem, který se stal jeho posledním lůžkem, a polním lazaretem. Patrně myslel na všechno jiné, jen ne na dějiny.

Takže je pro mě cizincem. Historickou postavou. Až na jediný mlhavý výjev, v němž se ke mně blíže neurčený jedinec mužského pohlaví sklání, zvedá mě a nadšeně si mě vysazuje na ramena, odkud povýšeně shlížím na okolní svět včetně Gordona, takto nevyznamenáno. Všimněte si, že i v tomto okamžiku převládají mé city vůči Gordonovi. Ale jestli ten neurčitý jedinec byl můj otec, nebo ne, tím si nejsem jistá; mohl to být i nějaký strýc nebo soused. Moje a otcova cesta se nespojily nadlouho.

A tak začnu od skal. Bude to případné. Skály, od nichž se odrážíme a k nimž jsme všichni přikovaní. Jako tamten nešťastník, jak jen se jmenoval, ten na té skále...

„Přikovaný ke skále,“ pronese. „Jak se jmenuje?“

A doktor se zastaví, obličej má kousek od jejího, malou stříbrnou baterku pohotově připravenou, jmenovku se zlacenými písmeny přišpendlenou na bílém plášti. „Promiňte? Co jste říkala, slečno Hamptonová?“

„Orel,“ vysvětluje. „Klove mu játra. Lidský úděl, víte?“

A doktor se shovívavě usměje. „Á,“ řekne. A opatrně jí roztáhne oční víčka a nahlíží dovnitř. Možná až do duše.

No jistě, Prométheus. Legendy jsou mnohem lepší záležitost než historie. Mají formu; logiku; poselství. Kdysi jsem si myslela, že jsem legenda. Jako zhruba šestiletou

mě zavolali do přijímacího pokoje, kde čekala jakási příbuzná, která byla bohatší a světzanalejší než máti a vzbuzovala v ní posvátnou bázeň. Než jsem se nadála, přitáhla si mě ta úchvatná navoněná žena k sobě, podržela si mě na délku paže a zvolala: „Tak tady je! Ta malá legenda! Opravdová, nádherná, rusovlasá, zelenooká legenda!“ Nahoře v dětském pokoji jsem si v zrcadle prohlížela svoje vlasy a oči. Jsem Legenda. Jsem Nádherná. „To stačí, Claudie,“ řekla chůva. „Nezáleží na tom, jak vypadáš, ale jak se chováš.“ Stejně jsem Legenda; spokojeně na sebe zírám.

Claudia. Na matku neobvyklý výron bujné fantazie; mezi všemi těmi Violetami, Maud, Norami a Beatricemi jsem si připadala jako pěst na oko. Nápadná jsem však byla tak jako tak, díky svým vlasům a neklidnému duchu. Když jsme se objevili na charmouthské pláži, chůvy ostatních dětí se polekaly a shromáždily své svěřence kolem sebe. Byli jsme s Gordonem příšerné, nevycválané děti. Škoda, na mou věru, paní Hamptonová je tak milá, a ještě k tomu vdova... Nesouhlasně pomlaskávaly a prohlížely si nás, jak si hrajeme, příliš hlučně, příliš nebezpečně, zanedbaná, vzpurná dvojice.

Kdysi dávno. A včera. Pořád ještě mám kousek modré skály z charmouthské pláže, v němž visí dvě šedivé zka-menělé vlnky; slouží jako těžítka na mém psacím stole. Dva *asteroceras*, vznášející se v nadčasovém oceánu.

Možná nebudu o paleolitu vůbec psát, ale natočím o něm film. Némý film, ve kterém vám nejdřív ukážu veliké dřímající skály z období kambria, od těch se přesunu k velšským horám, k pohoří Long Mynd a vrchu Wrekin, z ordoviku k devonu, k červenému pískovci a hrubozrnnému pískovci a dál až k bílým útesům doverským...

Impresionistický, snový film, v němž zvrásněné skály povstávají a košatí a rostou a mění se v katedrály v Salisbury a Yorku, v bathský Royal Crescent a věznice a školy a domy a nádraží. Ano, ten film mi rozkvétá před očima, němý a nezvyklý, zaostřený na útes v Cornwallu, Stonehenge, kostel v Burfordu, Penniny.

V těchto dějinách budu používat mnoho hlasů. Chladný, vyrovnaný tón nevzrušeného vyprávění, to není nic pro mě. Možná bych měla jako písaři *Anglosaské kroniky* jedním dechem zapsat, že zemřel arcibiskup, konala se synoda a ve vzduchu se objevili ohniví draci. Konec konců, proč ne? To, čemu věříme, je relativní. Naše spojení se skutečností je vždy nejisté. Nevím, jakým kouzlem mi na televizní obrazovce naskočí obraz ani jak je možné, že paměťový čip má zřejmě neomezené možnosti. Prostě to přijímám. A přitom jsem svou povahou skeptická — dotazující se, pochybovačná, instinktivní agnostička. V nehybném kameni evropských katedrál vedle sebe koexistují apoštolové, Kristus a Maria, beránci, ryby, gryfové, draci, mořští hadi a obličej mužů s listy místo vlasů. Taková svobodomyslnost se mi líbí.

Děti jsou nekonečně důvěřivé. Moje Lisa nebyla nijak zvlášť bystrá, ale i tak přicházela s otázkami, které mě těšily a překvapovaly. „Jsou draci?“ zeptala se. Řekla jsem jí, že ne. „A byli někdy?“ Odpověděla jsem, že všechno nasvědčuje opaku. „Ale když existuje slovo drak,“ namítl, „kdysi být museli.“

Přesně tak. Schopnost jazyka: uchovat pomíjivé, propůjčit tvar snům a natrvalo zachytit sluneční paprsky.

V Ashmoleově muzeu v Oxfordu je na jedné čínské míse drak, před kterým jsme kdysi, asi tak osm měsíců před

Lisiným narozením, stáli s Jasperem. Jak popsat Jaspera? Několika způsoby, z nichž žádný není dostačující: z hlediska mého života byl mým milencem a otcem mého jediného dítěte; z hlediska toho svého to byl chytrý a úspěšný podnikatel; pokud jde o kulturu, představoval spojení ruské aristokracie s anglickou nižší šlechtou. Dále byl pohledný, přesvědčivý, silný, energický a sobecký. Za Jaspera vděčím Titovi; seznámili jsme se v roce 1946, když jsem pracovala na knize o partyzánech a potřebovala jsem si promluvit s někým, kdo měl něco společného s děním v Jugoslávii. Jednou v úterý jsme zašli na večeři a následující sobotu jsme se spolu vyspali. V průběhu dalších deseti let jsme spolu střídavě žili a nežili, hádali jsme se, usmířovali, rozcházeli se a znovu se scházeli. Hmatatelným a současně nepřesvědčivým důkazem našeho neklidného svazku byla Lisa, moje chuděrka Lisa, tiché a bledé děvčátko: nikdy se nepodobala ani jednomu z nás, vzhledem ani chováním.

Na rozdíl od svého otce, který svůj původ nezapřel. Pohledný zevnějšek a kavalírský přístup k životu po-dědil po svém ruském otci, neotřesitelnou sebedůvěru a pocit nadřazenosti zase po matce. Isabel, dědičce části Devonu i staletí klidné prosperity a osobního postupu, se v devatenácti zatočila v Paříži hlava. Vzepřela se rodičům a vzala si neodolatelného Sašu. V jednadvaceti porodila Jaspera. Ještě jí nebylo ani dvaadvacet, když Sašu život devonského pána omrzela, ona sama přišla k rozumu, uznala svůj fatální omyl a následoval diskrétní rozvod. Saša, jehož Isabelin otec vyplatil, aby se odklidil ze scény a vzdal se téměř všech práv na Jaspera, se bez řečí stáhl do vily na Cap Ferrat; Isabel se po přijatelné pauze provdala za přítele z dětství a stala se lady

Branscombeovou ze Sotleigh Hall. Jasper strávil mládí v Etonu a v Devonu a příležitostně zajížděl na Cap Ferrat. Když mu bylo šestnáct, tyto výpravy se staly čtenějšími. Otcův životní styl mu připadal podnětný, představoval totiž příjemný protiklad k honům a plesům; Jasper se naučil mluvit francouzsky a rusky, milovat ženy a obrátit většinu situací ve svůj prospěch. Jeho matka v Devonshiru lítostivě vzdychala a obviňovala se; její manžel, muž stoicky tolerantní, který později padl na plážích Normandie, se snažil chlapce zapojit do správy panství, lesů či hřebčinů, to vše bezvýsledně. Jasper byl nejen zpola Rus, ale byl i chytrý. Jeho matka se obviňovala ještě víc. Jasper odešel na Cambridge, kde flákal všechno kromě sportu, absolvoval s vynikajícími výsledky a získal si spoustu užitečných přátel. Poté zkoušel politiku a žurnalistiku, jakožto nejmladší člen Churchillova týmu skvěle prožil válku a vyšel z ní jako ctižádostivý prospěchář s vlivnými známými.

Tolik obecně o Jasperovi. V mé hlavě je Jasper rozkouskovaný: existuje mnoho Jasperů, zpřeházených a bez chronologie. Stejně jako existuje mnoho Gordonů, mnoho Claudií.

Claudia a Jasper stojí před drakem na čínské míse v Ashmoleově muzeu, Jasper se dívá na Claudii a Claudia na draka, bezděčně si ho natrvalo vtiskává do paměti. Vlastně jsou to draci dva, modří skvrnití draci, kteří stojí proti sobě s vyceněnými zuby, jejich hadovitá těla a údy jsou na míse nádherně rozložené. Mají cosi jako rohy, krásné modré hřívy, na loktech chomáče srsti a na hřbetě zubatý hřeben, který se jim táhne od hlavy až k ocasu. Neobyčejně přesná definice. Claudia zírá do vitríny,

vidí, jak se na mísách odráží její i Jasperův obličej — přízračné obličaje.

„Takže?“

„Takže co?“

„Pojedeš se mnou do Paříže, nebo ne?“

Jasper má na sobě krátký hnědý kabát, místo vázanky hedvábný šátek. Kufr, který drží v ruce, se k němu vůbec nehodí.

„Možná,“ pronese Claudia. „Uvidím.“

„To neberu,“ namítne Jasper.

Claudia pozoruje draky a myslí na něco úplně jiného. Draci tvoří jen pozadí, ale zůstanou navždycky.

„Doufám, že pojedeš,“ řekne Jasper znovu. „Zavolám ti z Londýna. Zítra.“ Mrkne na hodinky. „Teď už musím.“

„Ještě něco...“ řekne Claudia.

„Ano?“

„Jsem těhotná.“

Následuje chvilka ticha. Jasper jí položí ruku na rameno a pak ji zase odtáhne. „Á,“ řekne nakonec. A potom — „Co bys... chtěla udělat?“

„Nechám si to,“ prohlásí Claudia.

„Jistě. Jestli si to přeješ. Myslím, že bych byl taky radši.“ Usměje se — okouzlujícím, hluboce smyslným úsměvem. „Tedy... musím to říct, miláčku, jediné, co mi k tobě nesedí, je mateřství. Ale troufám si tvrdit, že se projeví tvá obvyklá schopnost přizpůsobení.“

Poprvé se na něj podívá. Na ten úsměv. „Nechám si to,“ řekne, „částečně kvůli své vlastní neschopnosti a zčásti proto, že chci. To dvojí spolu možná nějak souvisí. A rozhodně nenavrhují, abychom se vzali.“

„Ne,“ souhlasí Jasper, „to bych ani nečekal. Ale samozřejmě budu chtít hrát svou roli.“

„Ano, budeš po mém boku,“ řekne Claudia. „Zachováš se jako dokonalý gentleman. Jsou děti drahé?“

Jasper pozoruje Claudii, která je celé odpoledne úsečná, jak to dokáže jen ona. Stojí u vitríny, zjevně fascinovaná čínským porcelánem. Ve smaragdově zeleném tvídovém kostýmku jí to sluší; modrý otlak na ukazováčku pravé ruky Jasperovi napovídá, že dopoledne psala.

„Chtěla bys se mnou jet příští víkend do Paříže?“

„Možná,“ odpoví Claudia.

Má chuť s ní pořádně zatřást. Nebo ji uhodit. Jenže kdyby to udělal, nejspíš by mu ránu vrátila, a tady jsou na veřejnosti a někdo by je mohl poznat, oba dva. Místo toho jí smířlivě položí ruku na paži a prohodí, že pospíchá na vlak.

„Mimochodem,“ řekne Claudia s pohledem stále upřeným do vitríny, „jsem těhotná.“

Rázem se ho zmocní veselost. Už se mu nechce ji uhodit. Na Claudii je spoleh, pomyslí si, vždycky přijde s něčím novým.

Lisa strávila většinu dětství u babiček. Londýnský byt není vhodné místo pro dítě a já jsem byla často na cestách. Lady Branscombeová a moje máti měly mnoho společného, v neposlední řadě potíže s potomky, kteří se vymykali jejich chápání. Statečně čelily Lisinu nemanželskému původu, jedna druhé vzdychaly do telefonu a snažily se pro vnučku dělat, co mohly, sháněly skandinávské au pair a internátní školy.

Jasper mému životu nikdy nevévodil. Byl pro mě důležitý, ale to je něco jiného. Hrál hlavní roli z hlediska struktury, a tím to končí. Většina životů má jádro,